

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1946 kl. 5 em.

Sammansatt bevillnings- och jordbruksutskotts utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 29 mars 1946 dagtecknad proposition, nr 237, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1947 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt

att godkänna vad föredragande departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

I anledning av propositionen ha inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 331 av herr *Bondeson* m. fl. och II: 510 av herr *Stattin* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 237 måtte såsom sin mening uttala, att Föreningen för växtförädling av skogsträd bör av influtna prisutjämningsavgifter å trävaror tillerkännas *dels* största möjliga löpande anslag ur den föreslagna forskningsfonden om 11 milj. kr., *dels ock* ett engångsbelopp om 553 000 kr. för utförande av erforderliga nybyggnadsarbeten m. m.»; samt

2) motionen II: 509 av herrar *Hedlund* i Rådomb och *Jonsson* i Skedsbygd, vari hemställts, »att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att det toges under övervägande, huruvida influtna prisutjämningsmedel kunna helt användas till en utjämning av priserna å hemmamarknaden och exportmarknaden och dessa medel sålunda återbäras till de kategorier, som normalt äro delaktiga av skogsnäringens intäkter».

Förevarande proposition och motioner ha hänvisats till bevillningsutskottet. Enligt överenskommelse mellan bevillningsutskottet och jordbruksutskottet ha propositionen och motionerna hänskjutits till behandling av sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, även-
Bihang till riksdagens protokoll 1946. 7 saml. 2 avd. Nr 1.

som i fråga om motiveringen för de i motionerna framställda yrkandena får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen samt motionerna I: 331 och II: 509.

I den förevarande propositionen behandlas *dels* frågan om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgifter, *dels* vissa spörsmål rörande reglering av priserna och handeln å trävarumarknaden, *dels* ock frågan om användningen av influtna prisutjämningsavgifter.

Fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgifter.

Med bifall till därom av Kungl. Maj:t i propositionen nr 255/1945 gjord hemställan bemyndigade riksdagen i skrivelse den 23 maj 1945 (nr 287) Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad som anförts i propositionen samt i bevillningsutskottets av riksdagen godkända betänkande nr 41, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövades föreligga, meddela föreskrifter om uttagande för tiden till och med den 30 juni 1946 av prisutjämningsavgift.

I nyssnämnda proposition anfördes bl. a., att om en del hemmamarknadspriser komme att ligga under de priser, som bjödes på skilda marknader i utlandet, risker i vissa fall uppstode för en av exportutvecklingen betingad stegring av de priser, som gällde på den svenska hemmamarknaden. På viktiga punkter kunde inflytandet från exportprisutvecklingen vara i hög grad ägnat att försvåra den inhemska prisstabiliseringen. Denna stabilisering behövde då stödjas genom särskilda prisutjämningsavgifter vid exporten. Sådana avgifter skulle behöva utgå endast i de fall, då de priser, till vilka exporten skedde, skulle öva ett stegrande inflytande på den inhemska prisnivån, och uttagas blott med de belopp, som vore nödvändiga för att nå det åsyftade resultatet. Så snart spänningen mellan exportpriserna och hemmaprisnivån icke längre hotade att utlösa sådana prisstegringar inom landet, som kunde beräknas försvåra den allmänna prisstabiliseringen, borde avgifterna helt bortfalla. För att garantier skulle vinnas för en enhetlig tillämpning och för att nödvändiga åtgärder skulle bli möjliga även i de fall, där överenskommelser icke kunde nås, vore det dock önskvärt att Kungl. Maj:t erhöle befogenhet att uttaga prisutjämningsavgifter efter angivna normer. En sådan befogenhet borde icke utnyttjas annat än efter förhandlingar genom priskontrollnämnden med berörda parter. Jämväl handelskommissionen torde regelbundet böra höras i ifrågavarande ärenden.

Bevillningsutskottet betonade i sitt betänkande, att avgifterna, vilka icke skulle kunna uttagas med retroaktiv verkan med avseende å försäljningar grundade å äldre avtal, vore av tillfällig karaktär, samt underströk vikten av att tvång tillgrepes endast där så befunnes vara nödvändigt. Utskottet

framhöll därjämte, att vid övervägande av lämpligheten att uttaga prisutjämningsavgifter i varje särskilt fall jämväl andra synpunkter än de rent prispolitiska, bl. a. handelspolitiska synpunkter, borde vinna beaktande, att systemet med prisutjämningsavgifter icke finge försvåra eller fördröja en återgång till normala handelspolitiska metoder samt att vid fastställandet av prisutjämningsavgifter i möjligaste mån borde tillses, att de svenska exportörerna därigenom icke komme i sämre läge än vare sig utländska konkurrenter på exportmarknaden eller företagen i jämförlig ställning på den inhemska marknaden.

Med stöd av riksdagens nu omförmälda bemyndigande utfärdade Kungl. Maj:t den 25 maj 1945 två författningar, nämligen dels förordning om prisutjämningsavgift (nr 256), dels ock kungörelse angående prisutjämningsavgift å vissa trävaror (nr 257). Förordningen, som gäller allenast till och med den 30 juni 1946, innehåller allmänna bestämmelser om prisutjämningsavgift, föreskrifter om debitering, uppbörd och redovisning av dylika avgifter samt vissa straff- och processrättsliga stadganden. I kungörelsen stadgas bl. a., att prisutjämningsavgift skall erläggas vid utförsel ur riket av de i kungörelsen upptagna varorna — olika slag av sågade trävaror av inhemsk furu eller gran — samt att avgiften skall utgå med ett belopp av 8 kronor 50 öre per m³ fast mått av utförd vara.

Enligt en mellan statens bränslekommission och de av samma kommission auktoriserade uppköparna av props träffad överenskommelse, vilken godkänts av Kungl. Maj:t genom beslut den 8 mars 1946, utgår prisutjämningsavgift därjämte numera vid export av props. Avgiften utgör vid ett exportpris — fob med avdrag av kontraktssenliga kostnader till agent för provision, deleredere och eventuellt diskonto — av 30 kronor per m³t 1 krona 50 öre per m³t. Understiger exportpriset 30 kronor per m³t, minskas avgiften med det belopp, varmed priset understiger 30 kronor. Uppgår exportpriset till belopp överstigande 30 kronor men ej 33 kronor per m³t, skall prisutjämningsavgiften ökas med halva det belopp, varmed priset överstiger 30 kronor per m³t. Om exportpriset överstiger 33 kronor per m³t, skall beträffande överskjutande belopp särskild överenskommelse träffas.

Prisutjämningsavgifterna inlevereras till statskontoret och tillföras en särskild diversemedelsfond för prisutjämningsavgifter. Till fonden har in till den 1 mars 1946 influtit sammanlagt i runt tal 16 625 000 kronor.

Departementschefen har till stöd för det i propositionen framlagda förslaget anfört följande:

»De förhållanden, som föregående år föranledde, att Kungl. Maj:t erhöi riksdagens bemyndigande att då så ur prisstabiliseringssynpunkt befanns påkallat pålägga exporten av viss eller vissa varor en särskild avgift, prisutjämningsavgift, föreligga alltjämt. Spänningen mellan den internationella prisnivån och hemmamarknadspriserna i Sverige har under den tid som

därefter förflutit visat en alltmera markerad tendens till ökning. Samtidigt har knappheten på vissa varor och den utländska efterfrågan på dessa inom landet skärpt risken för att de höga internationella priserna skola återverka på den inhemska prissättningen. Dessa tendenser ha med särskild styrka framträtt på trävarumarknaden, där även prisutjämningsavgifter införts. Avgifterna i fråga ha emellertid icke kunnat eliminera den dragning uppåt på den inhemska prisnivån, som de högre priser, vilka kunnat erhållas på exportmarknaden, utövat.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden torde fortsatt bemyndigande böra lämnas Kungl. Maj:t, förslagsvis för budgetåret 1946/47, att meddela föreskrift om uttagande av prisutjämningsavgift. Ehuru bemyndigandet hittills endast använts beträffande vissa sågade och hyvlade trävaror samt props, är det icke uteslutet att på andra områden liknande situationer kunna komma att uppstå. Bemyndigandet torde därför alltjämt böra vara av generell natur.

Beträffande de allmänna riktlinjerna för prisutjämningsavgifternas beräkning och uttagande torde hittills gällande principer alltjämt böra tillämpas. Följande synpunkter torde dock böra framhållas. Prisutjämningsavgiften bör i princip motsvara skillnaden mellan å ena sidan exportpriset på varan och å andra sidan det inom landet gällande priset med tillägg för eventuella särskilda kostnader för exporten. Innan avgiften fastställs, bör alltså exportprisnivån vara känd. Därav följer, att hinder icke bör föreligga att i vissa fall uttaga prisutjämningsavgift även vid export grundad på avtal, som slutits före avgiftens fastställande. — Avgiften bör givetvis avpassas så, att exportföretagen icke komma i sämre läge än företag i jämförlig ställning på den inhemska marknaden. — Angeläget är vidare, att innan prisutjämningsavgift fastställs berörda parter erhålla tillfälle att framföra sina synpunkter. I vissa fall, då tidsnöd föreligger, kan det emellertid bliva nödvändigt att fastställa prisutjämningsavgift utan dylika överläggningar.»

Vissa spörsmål rörande reglering av priserna och handeln å trävarumarknaden.

Med stöd av bemyndiganden, som Kungl. Maj:t jämlikt 3 § prisregleringslagen den 30 juni 1942 lämnat statens priskontrollnämnd, har nämnden meddelat bestämmelser om normalpriser dels å sågtimmer, dels ock å sågade och hyvlade trävaror. Normalpriser å massaved och props ha på uppdrag av Kungl. Maj:t fastställts av bränslekommissionen i samråd med priskontrollnämnden. Genom kungörelse den 18 juli 1942 (nr 722, ändrad 624/1945) angående viss reglering av förvärv av skogsavverkningsrätt m. m., har såsom komplettering till nyss berörda prisreglerande åtgärder föreskri-

vits, att förvärv av skogsavverkningsrätt mot vederlag må — med vissa undantag — ske endast efter särskilt tillstånd av bränslekommissionen eller å dess vägnar.

Beslag föreligger enligt kungörelse den 20 april 1945 (nr 138) å massaved och props.

Enligt kungörelse den 30 januari 1942 (nr 32) angående viss reglering av handeln med virke får virke, som avverkats men icke försågats eller på annat sätt förädlats, inköpas endast efter därtill av bränslekommissionen eller å dess vägnar meddelat tillstånd. Föreskriften gäller dock icke stockar av gran med en diameter vid toppändan, mätt inom bark, av minst 20 cm, ej heller beträffande stockar av furu med en diameter vid toppändan, mätt på nyss angivet sätt, av minst 15 cm.

Hithörande varor omfattas av det jämlikt kungörelsen den 21 mars 1941 (nr 168) meddelade allmänna exportförbudet och få alltså icke utföras till utrikes ort utan exportlicens av statens handelskommission.

Frågan om bibehållandet av normalpriserna på rundvirke och kontrollen å upplåtelseerna av skogsavverkningsrätt har under senare tid vid åtskilliga tillfällen varit föremål för debatt. Interpellation i saken framställdes vid nästlidna höstriksdag i andra kammaren av herr Jonsson i Skedsbygd och besvarades av departementschefen vid kammarens sammanträde den 20 december 1945, varvid denne såsom sin mening uttalade, att någon ändring i dåvarande förhållanden tills vidare icke skulle äga rum. Vissa framställningar om borttagande av normalpriserna å rundvirke och kontrollen å upplåtelse av skogsavverkningsrätt ha av Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1945 lämnats utan åtgärd. Frågan har emellertid tagits upp på nytt vid 1946 års riksdag genom i riksdagens båda kamrar väckta, likalydande motioner (I: 26 och II: 24). Motionerna ha remitterats till jordbruksutskottet, som ännu icke tagit ställning till desamma.

Departementschefen har i detta ämne anfört följande:

»På trävarumarknaden är situationen för närvarande den, att en begränsning av trävaruexporten är nödvändig för att hemmamarknadens behov skola bli säkerställda. Av olika skäl kan dock denna begränsning icke göras så omfattande, att hemmamarknadens krav bli helt tillgodosedda. Visserligen torde avverkningarna innevarande vinter bli högre än under den föregående men på grund av att lagren av sågade trävaror i år äro väsentligt lägre än vid motsvarande tidpunkt föregående år kommer dock tillgången på trävaror under det kommande försörjningsåret att bli mindre än under det nu avslutade. Samtidigt har till följd av den omfattande investeringsverksamheten den inhemska efterfrågan på trävaror ökat. Även med iakttagande av den största sparsamhet i virkesförbrukningen vid olika arbeten torde det för närvarande knappast vara möjligt att nedbringa den

inhemska trävaruförbrukningen mera väsentligt under fjolårets nivå. I rådande läge vågar man icke räkna med att mer än 400 000 standards trävaror skola kunna frigöras för export under 1946.

För att en lämplig avvägning mellan trävaruexporten och konsumtionen av trävaror på hemmamarknaden skall kunna genomföras, erfordras att de statliga myndigheterna kunna utöva kontroll av trävarumarknaden och vid behov ingripa reglerande i densamma. Detta är motiverat även av andra skäl. Även om genom t. ex. större återhållsamhet vid beviljande av byggnadstillstånd den inhemska konsumtionen kan tvingas att något så när motsvara tillgången på trävaror inom landet, måste dock knapphet på trävaror alltjämt i viss mån befaras komma att föreligga. Detta kan förväntas taga sig uttryck bl. a. i lokala bristsituationer. Inom folkhushållningsdepartementet har därför — under samråd med bränslekommissionen och pris-kontrollnämnden — under senaste tiden varit under överbägande att å trävarumarknaden vidtaga vissa regleringsåtgärder, avseende såväl exporten som den inhemska marknaden. Regleringens närmare utformning måste bli beroende på omständigheterna, och möjlighet måste stå öppen att vid förefallande behov jämka regleringsåtgärderna eller komplettera desamma. Såvitt nu kan bedömas, torde regleringen komma att i sina huvuddrag te sig på följande sätt. Jag anser mig böra utgå från att prisregleringen å såg-timmer av furu och gran m. m. samt i anslutning därtill meddelade priskeföreskrifter angående upplåtelser av skogsavverkningsrätter böra upphöra, då erfarenheten har visat, att det i nuvarande situation möter stora svårigheter att upprätthålla kontrollen av bestämmelsernas efterlevnad. Däremot böra normalpriserna å sågade och hyvlade varor bestå och göras så effektiva som möjligt. För att trygga trävaruförsörjningen och i praktiken möjliggöra upprätthållandet av sistnämnda normalpriser även under de försvarade förhållanden, som uppkomma genom att priskontrollen i tidigare led släppes, torde med stöd av allmänna förfogandelagen, vilken enligt riksdagens beslut gäller till och med den 30 juni 1947, beslag böra läggas förutom å rundvirke av furu och gran även å sågade och hyvlade trävaror samt med stöd därav viss marknadsreglering beträffande dessa varor genomföras. Regleringen torde böra handhas av bränslekommissionen med biträde av kristidsstyrelsernas bränslekontor. Den sammanlagda kvantiteten av de trävaror av ifrågavarande slag, som under året få exporteras, bör fastställas av Kungl. Maj:t. Det bör ankomma på bränslekommissionen under medverkan av representanter för industrin och handeln att fördela denna kvantitet på de olika sågverken. Export till visst land bör få ske först sedan under bränslekommissionens medverkan avtal träffats om den trävarukvantitet, som från Sverige får exporteras till landet i fråga, samt om priser, leveransbestämmelser m. m. Skyldighet bör föreligga för sågverk och eventuellt även för trävaruhandlare att avgiva regelbundna rapporter till regleringsorganet om försäljningar för att sätta detta i tillfälle att följa desamma.»

Användningen av influtna prisutjämningsavgifter.

Beträffande användningen av influtna prisutjämningsavgifter uttalades i propositionen nr 255/1945, att avgifterna icke borde inflyta till den allmänna budgeten utan fonderas för att användas för sådana gemensamma ändamål, som lämpligen borde tillgodoses av intäkter av detta slag. I vissa fall kunde det vara lämpligt, att avgifterna disponerades för prisreduktioner på återuppbyggnadsleveranser eller för avskrivningar på återuppbyggnadskrediter. I andra fall syntes en reduktion av vissa importpriser kunna ifrågakomma. I åter andra fall — exempelvis för träindustriens del — syntes i första hand böra övervägas att disponera medlen för allmänna åtgärder i syfte att bibehålla eller förkovra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar.

Den inom jordbruksdepartementet verksamma *Norrlandskommittén* har i skrivelse den 11 oktober 1945 framlagt vissa förslag rörande dispositionen av intäkterna av prisutjämningsavgifterna. Kommittén, som utgår från att prisutjämningsavgifterna under budgetåret 1945/46 komma att uppgå till sammanlagt omkring 20 miljoner kronor, framhåller till en början följande principiella synpunkter:

»Intäkterna av prisutjämningsavgifterna synas böra företrädesvis användas för utgifter av engångskaraktär. Med dessa medel böra sålunda i princip ej bestridas fortlöpande utgift i annan mån än genom avsättning till särskild fond, vars avkastning användes för dylika ändamål. Då avgifterna ej tillkommit av statsfinansiella skäl, böra de vidare icke disponeras för utgifter, som eljest skolat bestridas med statsmedel. Det bör å andra sidan eftersträvas, att avgiftsmedlen ej heller utnyttjas för ändamål, som det ankommer på enskild intressent inom skogsnäringen att bekosta, i varje fall icke utan att motprestation kräves för eventuellt bidrag. Principen för avgiftsmedlens användning torde böra vara, att därmed böra tillgodoses ändamål, som äro av betydelse ur skogsnäringens synpunkt och som det eljest ankommer på intressenterna — samtliga eller en större grupp — inom denna näring att gemensamt bekosta.

Enligt vad nyss framhållits hänföra sig inflytande prisutjämningsavgifter till stor del till export från norrländska sågverk. Likaledes torde råvaran till de exporterade produkterna huvudsakligen härröra från skogar i Norrland. På grund härav håller norrlandskommittén före, att intäkterna av prisutjämningsavgifterna böra användas till ändamål, som äro av betydelse ur norrländska synpunkter.»

Kommittén övergår härefter till att närmare diskutera de olika ändamål, vartill ifrågavarande medel lämpligen borde användas. Efter överläggningar med representanter för olika i trävaruindustrien och skogsbruket intresserade parter har kommittén stannat vid ett förslag, innebärande att av intäkterna av prisutjämningsavgifterna under budgetåret 1945/46 10 miljoner kronor skulle användas till forskningsändamål, 4 miljoner kronor till sociala ändamål samt vad därefter återstode, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, till återuppbyggnad av skogsbeståndet.

Vad först angår *forskningsändamålen* anser kommittén, att bidrag bör utgå till såväl skogs- som träforskning samt till såväl institutioner som enskild forskningsverksamhet. I fråga om skogsforskningen framhåller kommittén särskilt den verksamhet, som utövas av föreningen för växtförädling av skogsträd, samt föreslår, att ett årsbelopp, ungefär motsvarande avkastningen å 4 miljoner kronor, skall utgå till den av föreningen bedrivna verksamheten eller, i fall föreningen skulle bli föremål för omorganisation, till motsvarande ändamål. Bland andra forskningsändamål omnämner kommittén forskning rörande möjlighet att utnyttja småvirket, utvidgad forskning på tjärområdet — varvid eventuellt kostnaderna för en professur för sistnämnda forskningsområde skulle bestridas — samt forskning rörande rationalisering av metoderna inom skogsarbetet. För förvaltningen av de medel, som komme att anslås till forskningsändamål, borde tillsättas en särskild styrelse, vilken borde ha att sörja för kapitalets placering på räntebärande sätt samt bestämma angående dispositionen av medlen, i den mån ej sådan fråga borde underställas Kungl. Maj:ts avgörande.

Vidkommande de *sociala ändamål*, till vilka bidrag ur prisutjämningsintäkterna borde utgå, föreslår kommittén, att ett belopp av 1,5 miljoner kronor skulle tilldelas sågverksindustriens nybildade erkända arbetslöshetskassa för att möjliggöra höjning av dels understödsrätten under månaderna december—april från 24 till 30 dagar, dels ock dagunderstödet från 3 kronor 50 öre till 4 kronor, bortsett från av riksdagen beviljat kristillägg. Vidare föreslår kommittén, att 2,5 miljoner kronor skulle reserveras för att kunna användas dels till kapitaltillskott till en erkänd arbetslöshetskassa, som enligt föreliggande planer torde komma att inrättas för skogsarbetarna, dels ock till bidragsverksamhet för förbättring av skogsarbetarnas och närstående arbetargrupper bostadsförhållanden.

Beträffande slutligen *förbättringen av skogsbeståndet* framhåller kommittén, att det i vårt land i stor omfattning funnes kala eller dåligt bevuxna skogsmarker. I den mån reproduktionsplikt föreläge enligt gällande skogsvårdslag, vore det icke möjligt för ägaren att erhålla eljest utgående statsbidrag till erforderliga skogsvårdande åtgärder, detta även om ägaren tidigare föranstaltat om sådana åtgärder men resultatet härav uteblivit eller det eljest av särskilda skäl tedde sig mindre tilltalande att kräva reproduktionsplikts fullgörande helt på ägarens bekostnad. Kommittén funne intäkter av prisutjämningsavgifterna böra få utnyttjas till sådana skogsvårdsåtgärder, som här avsetts. Det torde böra ankomma på skogsstyrelsen att utforma närmare förslag i detta hänseende.

Över Norrlandskommitténs förslag ha yttranden avgivits av *statskontoret, Jomänstyrelsen, skogsstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, landsorganisationen i Sverige, Svenska trävaruexportföreningen, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.*

Till Kungl. Maj:t ha vidare inkommit ett flertal framställningar om bidrag ur intäkterna av prisutjämningsavgifterna.

Beträffande innehållet i nämnda yttranden och framställningar tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen (s. 5—9).

Departementschefen har beträffande användningen av prisutjämningsavgifterna anfört följande:

»Beträffande de avgifter, som influtit eller komma att inflyta under innevarande budgetår, har 1945 års riksdag givit vissa direktiv. Norrlandskommittén har efter överläggningar med representanter för olika i skogsnäringen intresserade parter dragit upp vissa riktlinjer för dispositionen av berörda medel, innebärande att av desamma ett belopp av 10 miljoner kronor skulle användas till forskningsändamål, 4 miljoner kronor till sociala ändamål och återstoden till återuppbyggnad av skogsbeståndet. Mot förslaget ha i de yttranden, som avgivits över detsamma, vissa anmärkningar framställts. I stort sett anser jag förslaget böra godkännas. I likhet med vad som anförts i vissa yttranden synas dock de medel, som böra disponeras för forskningsändamål, böra något ökas, förslagsvis till 11 miljoner kronor. Medlen torde i enlighet med Norrlandskommitténs förslag böra avsättas till en fond, som förvaltas av en särskild styrelse och disponeras enligt riktlinjer, som fastställas av Kungl. Maj:t. Till sociala ändamål böra enligt Norrlandskommittén avsättas sammanlagt 4 miljoner kronor. Jag vill för min del förorda, att härför reserveras 5 miljoner kronor. Fördelningen av detta belopp på olika ifrågakommande ändamål bör bestämmas av Kungl. Maj:t. Återstoden av prisutjämningsavgifterna för innevarande budgetår torde tillsvidare böra fonderas för att disponeras tillsammans med de medel, som komma att inflyta efter den 1 juli 1946.

Vad angår användningen av de prisutjämningsavgifter, som inflyta under budgetåret 1946/47 bör till en början anmärkas, att då prisutjämningsavgifterna sannolikt torde komma att undergå en icke oväsentlig höjning, intäkterna torde komma att bliva avsevärda. Några närmare riktlinjer för medlens användning torde icke nu böra uppdragas. Det torde vara tillräckligt att uttala, att medlen böra disponeras med beaktande av medlens ursprung och särskilda karaktär. En mera utformad plan för användningen torde böra underställas riksdagen. Hinder bör dock ej föreligga för Kungl. Maj:t att redan innan detta skett, om så skulle visa sig påkallat för att undvika en eljest ofrånkomlig höjning av priserna å sågade trävaror, använda en större eller mindre del av avgiftsmedlen för utbetalande av prisutjämningsbidrag å trävaror. Även för andra clearinganordningar av prispolitiskt angelägen natur torde medlen, om så prövas nödvändigt, kunna få komma till användning.»

I de likalydande motionerna I: 331 och II: 510 har anförts bl. a. följande. Föreningen för växtförädling av skogsträd hade bildats år 1936 och trätt

i verksamhet våren 1938. Egendomen Ekeby i Svalöv hade inköpts och utbyggt till huvudort för verksamheten genom anslag från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, som även i fortsättningen understött föreningen. För det viktiga lokala förädlingsarbetet hade vidare genom tillmötesgående från olika privata håll under åren 1938—1944 kunnat inrättas filialstationer vid Dalfors i Dalarna, Brunsberg i Värmland, Sundmo i Ångermanland och Linköping i Östergötland. För den årliga driftens upprätthållande hade de större sammanslutningarna på skogsbrukets och skogsindustriens område hittills sört för nödiga medels anskaffande. Därvid hade till föreningens stöd bildats Stödcommissionen för växtförädling av skogsträd, till vilken jämväl domänstyrelsen enligt riksdagens beslut anslutit sig. Medel till föreningens verksamhet hade dessutom lämnats av ett flertal skogsindustriföretag. Tack vare dessa anslag hade föreningen kunnat bedriva en allt mera intensifierad växtförädlingsverksamhet. Samtliga landets ekonomiskt viktigare skogsträd hade blivit föremål för bearbetning.

Med en stor tillfredsställelse konstaterades, att Norrlandskommittén i sitt förslag beträffande användningen av prisutjämningsavgifterna särskilt framhållit föreningens verksamhet. Kommittén hade föreslagit, att ett årsbelopp ungefär motsvarande avkastningen å 4 miljoner kronor skulle utgå till föreningens verksamhet. I yttranden över förslaget hade domänstyrelsen, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund ansett detta belopp böra höjas. De båda sistnämnda sammanslutningarna uttalade sig därvid för att föreningen ytterligare borde erhålla ett belopp av omkring 500 000 kronor för utförande av nödvändiga byggnadsarbeten m. m.

Erforderliga driftmedel vore en oeftergivlig förutsättning för fortsatt framgång i föreningens arbete. Försämrade konjunkturer på virkes- och trämassemarknaden kunde helt äventyra nuvarande stödmöjligheter från skogsbrukets och skogsindustriernas sida. Nuvarande driftanslag från stödcommissionen vore garanterade för allenast de närmaste två åren. Under de senaste åren hade tillgängliga driftanslag visat sig för knappa, varigenom önskvärda utvidgningar av arbetet omöjliggjorts. Driftanslagens säkerställande för lång tid vore föreningens främsta önskemål. En driftfond, vars räntebeskattning kunde tillgodose driftmedelsbehovet, vore givetvis det bästa medlet. Att döma av nuvarande utgiftsstat torde därför erfordras omkring 10 miljoner kronor.

Ytterligare engångskostnader vore emellertid erforderliga för att möta kraven på fullgoda arbetsmöjligheter vid såväl huvudanstalten som filialerna. Det rörde sig främst om vissa nybyggnader vid filialerna avseende bostäder för tjänstemän och övriga anställda. Omöjligheten att anskaffa erforderliga bostäder syntes äventyra möjligheten att behålla goda arbetskrafter. Även vid huvudanstalten vore nybyggnader erforderliga. Därvid kunde bl. a. framhållas det trängande behovet av lokaler för personalen innefattande omklädnads-, tvätt- och lunchrum, som fullständigt saknades. För de mest trängande

engångskostnaderna hade för huvudanstalten och filialerna beräknats sammanlagt 553 000 kronor. Denna beräkning hade legat till grund för ovan nämnda yttranden.

I motionen II: 509 har anförts bl. a. följande. Vid avgörandet av frågan om dispositionen av prisutjämningsmedlen vore det av vikt att understryka, att genom avgifternas uttagande skogsnäringens folk undandroges en del av de intäkter, som världsmarknaden gäve. I propositionen hade man velat bryta udden av ett påstående om skogsnäringens brandskattande genom att framhålla, att medlen borde disponeras med beaktande av deras ursprung och särskilda karaktär. Vad som dittills framkommit beträffande planerna på medlens användning kunde emellertid icke sägas jäva ett dylikt påstående. Man syntes böra fordra, att de kategorier, som normalt, d. v. s. om avgifterna ej uttagits, skulle blivit delaktiga av intäkterna, åtminstone i stort sett och ungefär i en proportion som motsvarade vad som eljest blivit fallet, också komme i åtnjutande av medlen. Ett av de i propositionen föreslagna sätten för medlens användning, nämligen en clearing mellan export- och hemmamarknaden, syntes dock trots allt vara mest jämförbart med vad som skulle gällt om avgifterna ej utgått. Det syntes därför värt att undersöka, huruvida icke prisutjämningsavgifterna helt eller åtminstone till större delen skulle kunna användas för en dylik utjämning.

Utskottets yttrande.

I den förevarande propositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1947 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift dels ock att godkänna vad föredragande departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Vad först angår frågan om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift anføres i propositionen bland annat följande. De förhållanden, som föregående år föranledde, att Kungl. Maj:t erhöll riksdagens bemyndigande att då så ur prisstabiliseringssynpunkt befanns påkallat pålägga exporten av viss eller vissa varor en särskild prisutjämningsavgift, föreläge alltjämt. Spänningen mellan den internationella prisnivån och hemmamarknadspriserna i Sverige hade under den tid som därefter förflutit visat en alltmera markerad tendens till ökning. Samtidigt hade knappheten på vissa varor och den utländska efterfrågan på dessa inom landet skärpt risken för att de höga internationella priserna skulle återverka på den inhemska prissättningen. Dessa tendenser hade med särskild styrka framträtt på trävarumarknaden. Med hänsyn till dessa förhållanden torde fortsatt bemyndigande böra lämnas Kungl. Maj:t, förslagsvis för budgetåret 1946/47,

att meddela föreskrift om uttagande av prisutjämningsavgift. Ehuru bemyndigandet hittills endast använts beträffande vissa sågade och hyvlade trävaror samt props, vore det icke uteslutet att på andra områden liknande situationer kunde uppstå. Bemyndigandet torde därför alltjämt böra vara av generell natur. Beträffande de allmänna riktlinjerna för prisutjämningsavgifternas beräkning och uttagande torde hittills gällande principer med beaktande av vissa i propositionen närmare angivna synpunkter alltjämt böra tillämpas.

För egen del får utskottet uttala, att även utskottet med hänsyn till rådande förhållanden finner det påkallat, att Kungl. Maj:t erhåller fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter efter enahanda principer som hittills jämväl under nästkommande budgetår. Vad som i detta ämne i övrigt anförts i propositionen föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker alltså bifall till propositionen i denna del. Utskottet vill emellertid understryka vad 1945 års bevillningsutskott i sitt av rikslagen godkända betänkande uttalat om att avgifterna äro avsedda såsom en ren övergångsordning och alltså komma att vara av tillfällig karaktär ävensom angående vikten av att uttagandet av avgifter i görligaste mån kommer till stånd efter överenskommelse med vederbörande exportindustrier samt att tvång tillgripes endast där så befinnes nödvändigt. Beträffande frågan om avgifternas storlek vill utskottet erinra om ett uttalande i 1945 års proposition i ämnet, enligt vilket avgifterna skulle uttagas blott med de belopp, som vore nödvändiga för att nå det åsyftade resultatet. Vad sålunda uttalats bör enligt utskottets mening fortfarande äga giltighet. Härmed torde väsentligen överensstämma vad i den nu förevarande propositionen anförts dels om att prisutjämningsavgiften bör i princip motsvara skillnaden mellan å ena sidan exportpriset på varan och å andra sidan det inom landet gällande priset med tillägg för eventuella särskilda kostnader för exporten, dels ock om att avgiften bör avpassas så, att exportföretagen icke komma i sämre läge än företag i jämförlig ställning på den inhemska marknaden.

I fråga om vad i propositionen anförts angående vissa andra spörsmål rörande reglering av priserna och handeln inom trävarumarknaden har utskottet intet att erinra och förutsätter således, att åtgärder på detta område i mån av behov vidtagas i enlighet med vad som uttalats i propositionen.

Vad slutligen angår användningen av prisutjämningsavgifterna kan utskottet i huvudsak ansluta sig till vad departementschefen därutinnan föreslagit. Utskottet får sålunda tillstyrka, att till en fond för forskningsändamål disponeras 11 miljoner kronor samt att för sociala ändamål avsättas 5 miljoner kronor. Med hänsyn till vad utskottet inhämtat angående den av föreningen för växtförädling av skogsträd bedrivna verksamheten finner utskottet emellertid jämväl de i de likalydande motionerna I: 331 och II: 510 framställda önskemålen böra tillgodoses. Utskottet anser sig således böra

föreslå, *dels* att föreningen för växtförädling av skogsträd ur den förenämnda fonden för forskningsändamål tillerkännes så stort löpande anslag, som kan finnas skäligt, *dels ock* att föreningen tilldelas jämväl ett engångsanslag, motsvarande erforderligt belopp för täckande av vissa i nämnda motioner berörda engångskostnader för nybyggnadsarbeten m. m. för en beräknad kostnad av 553 000 kronor. Sistberörda engångsanslag bör, efter Kungl. Maj:ts närmare prövning, enligt utskottets mening utgå av de medel, som kvarstå sedan ovannämnda avsättning av 11 miljoner kronor för forskningsändamål och 5 miljoner kronor för sociala ändamål ägt rum. Vad därefter återstår av de under innevarande budgetår inflyttna prisutjämningsavgifterna torde på sätt departementschefen föreslagit böra fonderas för att disponeras tillsammans med de under nästkommande budgetår inflytande avgifterna. Beträffande användningen av avgiftsmedlen vill utskottet vidare understryka vad departementschefen anfört därom att de under nästkommande budgetår inflytande avgifterna, varav intäkterna torde bliva avsevärda, böra disponeras med beaktande av medlens ursprung och särskilda karaktär samt att en mera utformad plan för användningen torde böra underställas riksdagen. Inom utskottet har ifrågasatts, att det med hänsyn till storleken av ifrågasatt belopp och svårigheterna att åstadkomma en rättvis fördelning i lokalt avseende måhända kunde finnas lämpligt att vid uppgörande av denna plan överlämna vissa belopp till länsstyrelserna att användas till produktionsfrämjande åtgärder inom vederbörande län. Vad departementschefen anfört angående användande av en del av avgiftsmedlen under vissa förutsättningar för utbetalande av prisutjämningsbidrag å trävaror eller för andra clearinganordningar av prispolitiskt angelägen natur föranleder ingen erinran från utskottets sida. Beträffande däremot de längre gående önskemål i detta avseende, vilka framförts i motionen II: 509, får utskottet uttala, att ett genomförande därav enligt utskottets mening skulle medföra alltför stora tekniska svårigheter och dessutom stå i strid med propositionens allmänna syftemål. Utskottet kan följaktligen icke tillstyrka bifall till ifrågasatt motion.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts föresvarande proposition nr 237, lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1947 att, med iakttagande av vad i propositionen samt i detta utlåtande anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift;

B) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237 ävensom de likalydande motionerna I: 331 av herr Bondeson m. fl. och II: 510 av herr Stattin m. fl., godkänna vad föredragande departementschefen i propositionen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter med den ändring, som föranledes av vad utskottet i detta utlåtande anfört; samt

C) att motionen II: 509 av herrar Hedlund i Rådomb och Jonsson i Skedsbygd icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 maj 1946.

På sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets vägnar:

ELON ANDERSSON.

Närvarande:

från *bevillningsutskottet*: herrar *Elon Andersson, friherre De Geer, Ekman, Wehtje, Björnsson, Lövgren, Falk**, *Jonsson* i Skedsbygd, *Carl Eric Ericsson* och *Nilsson* i Kristinehamn;

från *jordbruksutskottet*: herrar *Tjällgren, Gabrielsson**, *Anderberg, Nils Olsson**, *Dahlström**, *Liedberg, Andersson* i Tungelsta, *Svensson* i Ljungskile, *Mäler* och *Lundbom*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Jonsson* i Skedsbygd.
